

בהנאת הסוכה, והרי אין זו הנאה כלל, שהמצוות לעול על צוארי ישראל ניתנו, ולא ליהנות מהם. (6)

אלא אמר רבא כתירוצו של אביי, ובלשון אחרת:
הא — נדר לבטול מצוה שהוא חל —

מצוה], והיינו שאברי האדם משועבדים לקיום מצוותיו של האדם, ובחיוב עונה משועבדים הם לאשה.

ג. לפי שיטת הרא"ה מתבאר היטב לשון הגמרא בסוגייתנו "הא דאמר ו"הא דאמר", שלפי הר"ן אינו מיושב כל כך, היות ואין זו אוקימתא אלא שבהכרח כך הוא, אבל להרא"ה אכן אוקימתא היא, שאף הנדר אינו חל לבטל את המצוה, אלא באופן שאומרת הגמרא, וכלשון הרא"ה "הא מוקמינן לה לקמן".

ד. עוד למדנו בשיטת הרא"ה, שעיקר החילוק הוא לדעתו [דלא כדמשמע מלשון הר"ן ועוד ראשונים], משום שבנדר "אינו נראה" כנודר לבטל את המצוה, ואילו בשבועה נראה כנשבע לבטל את המצוה, [וראה היטב לשון פירוש הרא"ש כאן], ולפי שיטה זו עיקר הטעם שאין השבועה חלה על ביטול מצוה הוא משום שהוא "נשבע לבטל את המצוה" ולא משום שאין בכח שבועתו לבטל את המצוה; וכעין זה הובא בהערה במשנה משו"ת הרא"ש, ראה שם.

ויהיה עוד נפקא מינה בגדר זה, במי שנשבע על דבר שבשעת שבועתו לא היה בטול מצוה, ושוב נעשה מצוה, וכגון שנשבע על דבר שלא יאכלנו, ושוב הקדישו לקרבן ונתחייב לאוכלו.

6. א. רש"י ראש השנה כח א.

ב. הקשו הרבה אחרונים: והרי הנאת הגוף כשהיא באה עם מצוה, הרי היא אסורה לדעת הר"ן לעיל טו ב, ואם כן מאי פריך "וכי מצוות ליהנות ניתנו", והרי ישיבה בסוכה הנאה היא לגוף מלבד המצוה, [ראה תוספות ראש השנה כח א].

החפץ שאינו מחוייב, אם כן באופן זה שאסר את פיו שהוא מחוייב במצוה, יש לומר שלא יחול נדרו כשם ששבועה אינה חלה לבטל מצוה.

והגר"ד פוברסקי זצ"ל אמר בזה שהנדר חל, ואינו דומה לשבועה שאינה חלה לבטל את המצוה, ומשום שחיוב המצות אינם על אבריו של אדם אלא על אישיותו של האדם שהיא מחוץ לאבריו, ולכן רק בשבועה שהיא והמצוה הן על אישיותו של האדם, לכן אין היא חלה; אבל האוסר את פיו, לא גרע ממי שאסר כל חפץ אחר להשתמש בו לקיום המצוה, שהנדר חל לבטל חפצי שמים.

ב. לעיל בגמרא טו ב, הקשתה הגמרא על מה ששינונו "קונם שאני משמשך, הרי זה בלא יחל דברו" - "והא משתעבד לה מדאורייתא, דכתיב: שארה כסותה ועונתה לא יגרע".

ופירש בשיטה מקובצת בשם הרא"ה [וראה גם ברשב"א שם]: והרי הוא מבטל המצוה וכו', והא דנדרים חלין על דבר המצוה כדבר הרשות, הא מוקמינן לה לקמן [בסוגייתנו] במי שתלה האיסור בחפץ דאמר "ישיבת סוכה עלי", דאינו נראה כמבטל מצוה, אבל קונם שלא אשב בסוכה [כלומר, שאמר: ייאסר גופי לישיבה בסוכה, שאם לא כן הרי זה נדר בדבר שאין בו ממש], לא חאיל, שנראה כמבטל מצוה מאחר שתלה האיסור בעצמו, והכא נמי תלה בעצמו, שאמר קונם שאני משמשך, ונראה מדבריו, שהאומר "ייאסר פי לקריאת שמע" חייב הוא בקריאת שמע.

והטעם בזה הוא כלשון הגמרא לעיל "והא משעבד לה" [שלא מצאנו לשון זו בשום מקום, כשאנו דנים על נדר או שבועה או נזירות לבטל